

quidquam contra respectum patri debitum deliquit, ut constat ex dictis ad cap. XLV. Quod etiam pro secunda parte non videatur vera, inde patet, quod omnes a Josepho accersitos supponat fuisse 75: nam *et septuaginta quinque* in textu Act. VII non refertur ad solos accersitos, sed ad totam cognationem Josephi, quæ universatim juxta LXX Interp. consistebat in animabus 75. Sensus igitur istius textus (prout ex S. Hieron. et S. P. Aug. colligi potest) est hic: Accersivit Joseph patrem suum, et omnem cognationem suam, quæ, prout in Scriptura expressa est, vivente ipso Josepho excrevit ad animas 75. Vide Fromondum in cap. VII Act.

Inst. Videtur hic sensus esse nimis contortus: nam quicumque verba S. Stephani inspexerit, certo dicit quod numerus hominum, quos in Ægyptum evocavit Joseph, fuerit 75.

R. Neg. assumpt., et ad prob. dico, nihil inde concludi: nam etiam quicumque inspexerit verba cap. XV, 15, prima fronte dicit, quod posterius Abraham fuerint afflicti annis 400: et tamen hoc certo non est verum. Item quilibet quoque judicabit, quod *et triginta tres* hic γ . 15 referatur ad filios et filias Lia; quod tamen rursus non ita esse, satis monstratum est Q. præcedenti. Itaque sicut in textu cap. XV numerus 400 annorum non refertur ad solum *et affligent*, sed etiam ad peregrinationem seminis Abraham in terra non sua: sic pariter in textu Act. VII numerus 75 non refertur ad solos accersitos sed ad totam cognationem Josephi, quæ partim accersita, et partim in Ægypto tunc erat, et denique partim ibidem postea nata est.

Obj. IV. Versio LXX videtur esse mendosa; ergo ex ea non debet quæri numerus 75 animarum, de quibus agit S. Stephanus.

Prob. ant. 1. Quia licet hic et Exodi I. ponat 75 animas, quæ ex familia Jacob ingressæ sunt Ægyptum; tamen Deut. X tantum ponit 70, sicut habet textus Hebræus.

2. Decem filios Benjamin non tribuit ipsi, tanquam filios ejus immediatos; sed partim tanquam filios, partim tanquam nepotes.

3. Octodecim duntaxat ponit animas natas ex Rachele; et tamen si textui Hebræo addantur 5 nepotes Joseph, sunt 19. Unde

4. Omnes personæ, quæ ex familia Jacob dicuntur Ægyptum ingressæ, non constituunt numerum 75, sed tantum 74: nam ex Lia (comprehensio Jacob) ponit animas 35, ex Zelpha 16, ex Rachele 18, et ex Bala 7, quæ simul faciunt 74.

Denique γ . 27 dicit, quod Josepho natæ sint in Ægypto animæ 9; cum tamen, etiam additis 5 nepotibus ejus, tantum sint 7. Ergo ex his omnibus videtur satis plausibiliter concludi posse, quod versio LXX sit mendosa: adeoque quod satis fundate ab aliquibus asseri videatur, quinque nepotes Joseph in eam esse intrusos a quodam christiano, qui, ut conciliaret Velus Testamentum cum Actis Apost., textum LXX corruptit, addens ei 5 nepotes Joseph.

R. Neg. ant. et ad 1 dico, nequaquam inde deduci posse, 5 nepotes Joseph in istam versionem esse intrusos; nisi et alioquin dicere quis velit, Caiman in eam quoque esse intrusum: quia licet eum ponat Gen. XI; tamen probabile est, quod I Paral. I illum omittat; ut antea suo loco dictum est.

Itaque cap. X Deut. videntur LXX omisisse 5 nepotes Joseph, quia ibidem textum hebraicum simpliciter transtulerunt, et nihil ei addiderunt, sicut fecerunt hic et alibi.

Ex 2 autem adhuc multo minus aliquid deduci potest, eo quod Scripturæ satis familiare sit nepotes, et pronepotes appellare filios; ac consequenter cætenus ista versio non contrariatur textui Hebræo.

Quantum vero ad numeros 18, et 9, fatendum videtur quod quoad hos sit mendosa: at propterea nullo modo dicendum est, quod etiam sit mendosa quoad insertionem 5 nepotum Joseph; quia licet per incuriam describentium facile potuerit irrepere, imo verisimiliter irreperit unus numerus loco alterius (eo quod nempe litteræ græcæ, quibus diversi numeri arithmetici exprimuntur, sæpe a se invicem non multum discrepent) non tamen adeo facile intrudi potuerunt aliqua personæ in originali non expressæ: nam si hæ ab aliquo christiano fuissent intrusæ, id non magis potuisset tunc temporis latere alios christianos, quam eos latere potuisset corruptio chronologiæ textus Hebræi, si quæ a Judæis facta fuisset; ut observavimus ad caput 8, Q. II, § 1. Nego igitur consequ. ac dico, quod cum præfata corruptio quoad numeros 18, et 9, etiam cognita fuerit S. Hieron. et tamen propterea hic S. doctor non existimaverit quinque nepotes Joseph esse intrusos, nec nos ob eandem rationem id existimare debeamus.

Inst. Versio LXX Edit. Sixtina tantum enumerat novem filios Benjamin; et tamen in toto debent esse decem; ut habet nostra Vulgata; nam alias non erunt 75, sed tantum 74 personæ: ergo sicut per incuriam describentium verisimiliter unus ex filiis Benjamin (Ophim scilicet) omissus est, ita pariter 5 nepotes Joseph potuerunt intrudi.

R. Neg. consequ.; nam licet per incuriam describentium aliquando vera omittantur, non tamen adeo facile falsa intruduntur. Interim disparitas est, quod Ophim tantum in quibusdam codicibus omissus sit, non vero in omnibus: siquidem codex, quo usus est S. P. Aug., non 9 sed 10 enumerat filios Benjamin, ut patet ex Q. CLII in Gen. ubi dicit, quod Benjamin et ejus filii simul undecim (personæ) reperiantur. Et ita etiam videtur habuisse codex S. Hieron.; nam si ille omisisset unum e filiis Benjamin, S. hic doctor id satis advertisset, cum similes errores annotare consueverit. Item editio Basileensis LXX Interp. et Biblia Complutensia etiam habent Ophim. At vero 5 nepotes Joseph, item numerus 75 animarum in nullo codice desiderantur; nam omnia manuscripta et exemplaria impressa semper et constanter illos 5 retinent, et 75 animas tum hic, tum Exodi I exprimunt; adeoque infundate dicitur, quod quoad hoc ultimum ista edi-

tio sit mendosa: etenim in illis, quæ in omnibus omnino codicibus et exemplaribus reperiuntur, non videntur admittenda menda, nisi satis probari possit, quod jam dicta versio repugnet originali textui Hebræo; cui eam quoad annos patriarcharum repugnare, monstratum est ad cap. VIII, Q. II, § 1.

Obj. V. Si inter animas, quæ intraverunt Ægyptum, numerentur 5 nepotes Joseph, etiam poterunt numerari nepotes aliorum patriarcharum, quibus numeratis, erunt plures quam 75.

R. Neg. assumpt.; nam ratio congruentiæ, quæ assignari solet, cur Scriptura recensere voluerit nepotes Joseph, non militat pro aliis tribus: siquidem illos recenset, tum quia Joseph fuit causa ingressus, ut supra ex S. P. audivimus; tum quia posterius Joseph successerunt in primogenituram Ruben quoad duplicem portionem hæreditatis, sicuti filii Juda ex familia Phares successerunt quoad principatum. Sicuti ergo Moyses computat nepotes Judæ ex Phares, ita LXX computant nepotes Joseph, quia, ut jam dictum est, hi successerunt in primogenituram Ruben.

Dixi ratio congruentiæ, quia non volo asserere, quod istæ, vel aliæ rationes, quæ ab Interpretibus afferri solent, sint omnino efficaces; ne aliquis putet quod, dum istas rationes existimavit se improbasse tanquam insufficientes, etiam eviderit, non esse inter 75 recensendos nepotes Joseph. Etenim ratio genuina nobis occulta, et soli Spiritui S. nota est, sicut et eidem soli nota est ratio, cur Moyses cap. XI retinuerit Caiman, quem tamen recensuerunt LXX. Unde hinc etiam solvitur illud, quod plures nepotes Judæ et Josephi deberent recenseri, quam jam supra memorati; puta quia in lib. I Paral., cap. IV et VII, plures numerantur: etenim numerus animarum, quæ dicuntur ingressæ in Ægyptum, non debet desumi ex isto libro, sed ex libro Genesis; adeoque nec augere, nec minuere licet numerum personarum hoc cap. recensitarum.

Inst. I. Hesron et Hamul a Moysse simpliciter recensentur inter Ægyptum ingressos, sicuti filii et nepotes aliorum patriarcharum: atqui hi omnes, non in lumbis parentum, sed in propria persona intraverunt Ægyptum; ergo etiam Hesron et Hamul.

R. Neg. min.; nam Ephraim et Manasses filii Joseph, qui inter 70 animas Ægyptum ingressas a Moysse numerantur, certe in propria persona non intraverunt Ægyptum, quandoquidem ibidem nati sint. Unde cum illi non possint dici intrasse Ægyptum, nisi eo tempore quo intravit Joseph pater ipsorum, sequitur omnino certum esse, quod aliqui ex 70 a Moysse commemoratis, intraverint Ægyptum, non in se, sed in quantum existebant in lumbis patrum: adeoque ex verbis Moysis nullo modo concludi potest, quod Hesron et Hamul in propria persona Ægyptum ingressi sint.

Nec dicas, isto sensu etiam dici posse Caath, filium Levi, intrasse Ægyptum: quia non est dicendum, quod aliquis ratione parentum suorum sit ingressus Ægyptum, nisi constet, quod tempore, quo ingressio

contigit, nondum potuerit esse natus: jam autem hoc non constat de Caath, sed potius oppositum; quandoquidem Levi pater ejus tempore ingressus haberet 45 annos completos.

Inst. II. Moyses volens Israelitis in memoriam revocare summum Dei beneficium, quo ex paucis hominibus tempore 215 annorum ad ingentissimam et quasi innumerabilem multitudinem excreverunt in Ægypto, Deut. X, 22, ingratum populum ita alloquitur: *In septuaginta animabus descenderunt patres tui in Ægyptum: et ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus sicut astra cæli.* Atqui si sub egressu, ut supra ex S. P. Aug. resolvimus, totum illud tempus comprehendatur, quo Jacob, imo et Joseph vixit in Ægypto, non videtur Moyses recte populo ob oculos posuisse parvum istum numerum, qui intravit in Ægyptum; quandoquidem illo tempore, quo Jacob et Joseph post descensum in Ægyptum supervixerunt populus Israel ad ingentissimum numerum excreverit: ergo cum Hesron et Hamul ponantur inter 70 animas, quæ hoc cap. dicuntur intrasse in Ægyptum, videntur illi fuisse nati ante ingressum; et consequenter dici nequit, quod intraverint, ut existentes in lumbis sui patris Phares.

R. I. Si omnes animæ, quas Scriptura dicit fuisse ingressas in Ægyptum, debuerint a parte rei extare, dum Jacob intravit in Ægyptum, non 70, sed 75 certo numerandæ sunt, quandoquidem S. Stephanus Act. VII tot commemoret. Item, ut ex supra dictis § I liquet, omnes animæ, quæ cum Jacobo per se, seu in propria persona in Ægyptum intraverunt, non tantum ultra 70, sed et ultra 75 fuerunt: adeoque illud argumentum currit extra oleas, et consequenter non subsistit. Itaque ut directe solvatur,

R. 2. quod Moyses loco cit. Deut. non intendat urgere exactum numerum 70 animarum, quasi a parte rei tempore illo, quo Jacob intravit Ægyptum, nec plures nec pauciores extitissent, sed unice veli Israelitis ob oculos ponere, quod patres eorum admodum pauci essent, quando Jacob descendit in Ægyptum, et tamen ipsi jam sicut astra cæli multiplicati forent. Et ratio hujus est, quod Moyses ibidem non de matribus, sed de solis patribus populi Israelitici loqui videatur: atqui, etiamsi Hesron et Hamul tunc fuissent nati, non 70, sed 68 tantum patres extitissent; siquidem tot præcise mares hoc cap. commemorat Moyses. Itaque sensus verborum Moysis Deut. X videtur esse hic: Patres tui, o Israel, tempore descensus in Ægyptum tam pauci erant, ut eorum numerus 70 circiter duntaxat esset animarum, et tamen nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus sicut astra cæli. Jam autem hic sensus verus est, etiamsi Hesron et Hamul tantum postea nati sint in Ægypto; ergo, etc.

CAPUT XLVII.

Joseph patrem, atque ex fratribus suis quinque sisit Pharaoni, qui eis dat terram Gessen; Ægyptii fame coacti pro frumento pecora agrosque Josepho vendunt, qui omnia subjicit Pharaoni præter terram

sacerdotum. Etsi autem isti sacerdotes essent idololatræ, tamen in hoc facto non peccavit Joseph, quia non tam ipse (qui erat verus Dei cultor) quam Pharaon hanc immunitatem sacerdotibus suis concessit; ut expriment hebræa, chaldæa, et LXX: in hebræo enim sic habetur: « Terram tantum sacerdotum non emit, quia statutum » (seu dimensum) « sacerdotibus a Pharaone, et comederunt statutum suum quod dedit eis Pharaon; » id est, portionem sibi tanquam ministris publicis ex horreis regis assignatam. Post annos septemdecim Jacob plurimum ditatus adjurat Josephum, ut ipsum in Chanaan sepeliat.

QUESTIO I. — QUARE JACOB TANTOPERE OPTAVERIT SEPELIRI IN CHANAAN, ET CUR DESUPER A JOSEPHO JURAMENTUM POSTULAVERIT.

Cernens Jacob appropinquare diem mortis suæ, ea filium juratione constringit, qua servum constrinxit Abraham: ille mandans unde uxor ducatur filio suo, iste sepulturam commendans corporis sui. S. P. Q. 161 in Gen.

Dixit ergo ad filium suum Josephum §. 29: *Pone manum tuam sub femore meo* (ritus hic jurandi familiaris Abrahami erat proprius, ut dictum est supra ad cap. XXIV), *et facies mihi misericordiam et veritatem* (liberaliter promittendo, et veraciter adimplendo) *ut non sepelias me in Ægypto, sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de terra hac, condasque in sepulcro majorum meorum.* In spelunca duplici, de qua supra cap. XXIII.

Dico 1. Multiplex fuit hujus voti causa. 1. Quia optabat Jacob in Terra sancta, in qua sola futurus erat Dei cultus, inter sanctos patres, puta cum Isacco et Abrahamo sepeliri in Hebron.

2. Voluit Jacob sepeliri in Chanaan, ut posterorum suorum animos ab Ægypti opibus et deliciis averteret, ab ejus vitis avelleret, eisque firmam spem faceret ex Ægypto redeundi in terram promissam, puta Chanaanitidem. Ita Theod. Chrysost. et Rupertus.

3. Id voluit, ut apud posteros suos in Chanaan habituros, hæc sua et patrum sepulcra essent viva fidei, pietatis, et virtutis eorum monumenta, pariter et incitamenta.

4. Sciebat Jacob Christum in Chanaan nasciturum et resurrecturum: hinc in ea sepeliri optat, ut cum Christo resurgere possit, inquit Abulensis et alii. S. P. Aug. Q. cit. dicit, quod cadaver significet peccatum; sepultura cadaveris, peccati remissionem, et subjungit: *Ubi ergo sepelienda erant hoc significantia cadavera Patriarcharum, nisi in ea terra, ubi ille crucifixus est, cujus sanguine facta est remissio peccatorum?*

Dico 2. Quod Jacob §. 31 dixit: *Jura ergo mihi*; non dixit, quia diffidebat Josepho, sed ut filius adjuratus facilius a Pharaone facultatem obtineret adimplendi promissi. Unde Joseph, cap. L, hoc juramentum apud proceres Pharaonis interponit. hujus veniæ impetrandæ gratia.

QUESTIO II. — AN CUM TEXTU NOSTRO PARITER RETINENDA SIT LECTIO LXX INTERP., QUI §. 31 LEGUNT: *Adoravit Israel fastigium virgæ ejus.*

Joseph jurante, ut dicitur §. 31, ADORAVIT ISRAEL DEUM, CONVERSUS AD LECTULI CAPUT (ita quoque vertunt Aquila, Symmachus et S. Hieron.) *in quo utique senex jacebat: et sic positum habebat, ut in eo sine labore, quando vellet, oraret*, inquit S. P. Aug. Q. 162 in Gen. Porro vertit se Jacob ad lecti caput versus Joseph, vel quia illud erat ad orientem, quo se vertere solent adorantes, ut vult A. Lapide; vel quia hoc lectuli caput erat versus terram promissam, ad quam se adorantes convertebant, quando extra illam erant; ut patet ex Daniel. VII, 10: et ita sentiunt Abulensis et Ribera.

Quæstio autem moveri solet ex eo quod LXX Interp. legant: *Adoravit Israel fastigium virgæ ejus.* Quæ versio innuit Jacob adorasse summitatem sceptri Joseph, exterius quidem potestatem ejus honorans, sed spiritualiter simul (ut apparet) Christi regiam potestatem in typo Josephi adorans. Et hanc versionem sequitur Apost. ad Heb. XI dicens: *Fide Jacob moriens singulos filiorum Joseph benedixit et adoravit fastigium virgæ ejus.* Et hoc sensu Concil. II Nicænum sumpsit hinc argumentum pro cultu imaginum.

R. et dico: Utraque lectio, utpote legitima, canonica et vera, retinenda est, et ad fecunditatem sensus litteralis, a Spiritu, S. intenti pertinet. Et forsitan hæc est ratio, cur varios S. Scripturæ libros ea lingua et litteris conscribi voluerit, quibus in descriptione deessent puncta, ut sensuum diversitas ex diversorum punctorum appositione nasci posset, qui simul a Spiritu S. intenderentur. Certum enim est, sine punctis scripsisse Moysen.

P. unde diversitas ista lectionum hic oriatur.

R. Quia pro *lectulo* Hebraice ponitur מטה, quæ vox dupliciter legi potest, et pro diversa punctorum appositione duplicem significationem habere potest. Nam si cum prima vocali *Chiric* et secunda *Camets* legas MITTA, significat reclinationem et lectulum. Quod si cum *Patach* et *Segol* scribatur MATTE, significat virgam seu scipionem, in quem homo se inclinat vel cui innititur.

Juxta quod Jansenius refert, LXX Interpretes hic deceptos esse vult Calvinus, et Apostolum deceptos esse secutum, ne populum novitate offenderet, sed quo indicio declarabit illos potius deceptos esse, quam rabbinos, qui puncta subjecerunt? Unde probabit Calvinus, quod ipse non sit deceptus?

Certe S. P. Aug. Q. supra cit. postquam commendaverat lectionem illam, quæ habet: *Adoravit Israel ad Deum, conversus ad lectuli caput*, subjungit: *Nec ideo tamen, quod Septuaginta interpretati sunt, nullum, vel levem sensum esse putandum est.* Cum ergo utrumque hic facile cohaereat, et quod Jacob lætus ob juramentum et promissionem Joseph, sepeliendi se in Chanaan, Deum adoraverit, qui talem mentem filio

inspiraverat, et simul inclinatione corporis adoraverit, seu veneratus sit summitatem virgæ, seu sceptrum ejus, tanquam insigne potestatis: nihil prohibet dicere, Spiritum S. utendo scriptura ambigua, utrumque significante, utrumque etiam indicare voluisse.

CAPUT XLVIII.

Jacob duos Josephi filios Ephraim et Manasse sibi adoptat in filios, eisque benedicens, juniorem Ephraim Manasse seniori præponit; partemque unam in communi hereditatis divisione Josepho segregat.

QUESTIO UNICA. — CUR JACOB BENEDICENS FILIIS JOSEPH, SIBI ADOPTATIS, DEXTERAM IMPOSUERIT MINORI, SINISTRAM MAJORI.

Vers. 1. *His itaque transactis, nuntiatum est Joseph, quod ægrotaret pater suus.* Id est langueret senio, paulatimque deficeret.

§. 2. *Qui confortatus, tum gaudio ex charissimi filii sui Josephi conspectu, tum Spiritu prophetico illum implente, commemorat apparitiones et promissiones Dei, sibi in Lusa (sive Bethel) factas, ut ostendat sibi jus competere dividendi terram Chanaan, et filios Joseph, quos sibi adoptaturus erat, in partem hereditatis adsciscendi.* Unde §. 5 ad Josephum ait: *Duo ergo filii tui, qui nati sunt tibi in terra Ægypti... mei erunt: Ephraim et Manasses sicut Ruben et Simeon reputabuntur mihi.*

Dico 1. Sensus horum verborum est: Duos filios tuos mihi adopto, et meos censeri volo, sicut Ruben et Simeon, ut scilicet isti duo non constituent unam tantum tribum, quæ vocetur *tribus Joseph*, sed duas, eorum nominibus distinctas; atque ita duarum etiam tribuum capita constituantur: item immediate quisque eorum hereditatem adeat in terra Chanaan mihi promissa, sicut Ruben et Simeon.

Nominat autem Ruben et Simeon, quia hi natu maximi erant, ut intelligeretur, tanto magis etiam cæteris Jacobi filiis Ephraim et Manassen in eo jure æquari: *Duæ quippe ipsæ tribus adjunctæ sunt, ut excepta tribu Levi, quæ sacerdotalis fuit, duodecim essent, quæ terram dividerent, et decimas præberent;* S. P. Aug. Q. 164 in Gen. Transfertur itaque hic jus primogenituræ, quoad duplicem portionem, in Joseph, ut habetur lib. I Paralip. V, 1, propter incestum Ruben.

Circa §. 6, ubi dicitur: *Reliquos autem quos genueris post eos, tui erunt;* nota quod nulla Scriptura referat, Joseph alios filios genuisse: unde illa verba conditionate accipienda sunt. Hinc et versio Vatabli sic habet: *Si qui post hos tibi nascentur;* atque ad illum sensum proinde explicanda videntur Hebræa, ubi dicitur: *Et generatio tua, quam genuisti post eos, quamvis duriuscule sonet.*

Dico 2. Jacob daturus benedictionem filiis Joseph §. 14, *Extendens manum dexteram, posuit super caput Ephraim, minoris fratris* (dextera enim passim hono-

rator est in Scripturis), *sinistram autem super caput Manasse, qui major natu erat, commutans manus, nempe cancellatim et decussatim in modum crucis.*

3. *Jacob autem nepotem suum Ephraim, Quamvis a patre ejus (Josepho) tanquam minorem ad sinistram constitutum, manu tamen dextera benedixit, eumque majori fratri (Manasse) arcana benedictione præposuit;* S. P. Aug. in Psal. LXXVII. Ratio autem eum præferendi prima fuit, quia ex Ephraim nascituri erant reges Israel, puta decem tribuum. Ita Eusebius.

2. Quia hæc tribus et gloria et numero superavit tribum Manasse, ut hic prædicit Jacob §. 19.

3. Quia ex Ephraim oriundus erat Josue, qui fuit dux Israelis, eumque induxit in terram Chanaan: unde et typus fuit Christi, qui nos inducit in cælum. Ita S. Hieron.

Communiter autem hic reflectunt vetustiores, ut Tertul. Cyprianus, Ambrosius, id quod etiam observavit S. P. Aug. Q. 166 in Gen., hæc junioris prælatione significari, quod populus posterior, per Christum futurus generatione spirituali (in crucem credens) superaturus erat priorem (Judaicum) de carnali patrum generatione gloriantem.

§. 19. *Frater ejus minor major erit illo.* Advertit S. P. Aug. in Psal. LXXVII, passim juniores natu filios senioribus esse prælatos: *Sic Abel justus majori prælatus est fratri, sic Ismaeli Isaac, sic Esau congemino suo, sed tamen prius nato, ipse Jacob: sic Phares et ipse congemino suo Zarah (sic Manasse Ephraim, Aaroni Moyses), sic David majoribus prælatus est fratribus.*

CAPUT XLIX.

Jacob moriturus convocat filios, eisque benedicit: et quorundam defectus arguens, quid cujusque posteris aliquando eventurum sit, spiritu prophetico prædicit; tandemque declarato sepulturæ suæ loco, moritur.

QUESTIO I. — QUID VATICINATES SIT JACOB DE PRIMOGENITO SUO RUBEN.

Reete observavit S. Ambrosius, item Theodoretus, duodecim illas sententias, quas Jacob benedicens filiis suis protulit, potius continere futurorum prophetiam, quam benedictionem. Prophetia enim *annuntiatio est futurorum*, benedictio autem *sanctificationis et gratiarum votiva collatio*, inquit Theod. Unde et Jacob eas *annuntiationes* vocat hic §. 1; et S. P. Aug. lib. XII cont. Faustum, cap. XLII: *Hic certe nemo dubitat, prophetantis personam (in Jacob) esse dilucidatam.*

Itaque Jacob ait §. 3: *Ruben primogenitus meus, ordine scilicet nativitatis; nam alioquin Jacob eum spoliavit jure primogenituræ. Tu fortitudo mea, id est signum et effectus fortitudinis, utpote in robore ætatis meæ genitus. Et principium doloris mei; quia nati liberi multum anxietatis, laboris et sollicitudinis parentibus afferre solent. Unde LXX vertunt: Principium liberorum meorum.* Quod maxime patuit in Ruben, quia patri principium, seu præcipua doloris et tristitiæ causa fuit ob suum incestum.